

Diskussion

Biografien som moderne genre

AF

JES FABRICIUS MØLLER

Ordet biografi kendes på dansk fra slutningen af 1700-tallet.¹ Det optræder første gang i andet bind af Holbergs epistler (1748, epistola 316). På de europæiske hovedsprog var ordet allerede i anvendelse fra århundredets begyndelse.² Biografien som begreb blev til samtidig med, at sammenfatningen af et liv i skrift ikke længere lod sig gøre som en identifikation af personens – især moralske – karakter, men måtte tage form som en fortælling om en proces, i løbet af hvilken personen bliver dannet som menneske. Denne udvikling fulgte parallelt med overgangen til historismen, det vil sige til en ikke-moraliserende betragtning af historien som en dynamisk proces, der består af enkeltstående (»einmalige«) begivenheder, institutioner og aktører, der ikke kan sættes på begreb eller beskrives udtømmende ved hjælp af lovmæssigheder, men kun kan forstås, hvis de sættes i relation til deres egen specifikke historiske kontekst. I biografien anskues personligheden tilsvarende med Hans Vammens ord samtidig i sin individualitet og sin historicitet.³

Endnu i Mallings moralske encyklopædi fra 1777 over den danske konges undersåtters store og gode handlinger⁴ lod et menne-

1 Dette indlæg er i en kortere version holdt som oplæg på sektionsmødet om den historiske biografi som debatskabende genre, Dansk Historikermøde august 2009.

2 *Ordbog over det danske Sprog*. Johnny Kondrup, *Livsværker*, Kbh. 1986, s. 9. I den snævre betydning, levnedsskildring som genre, er den ældste forekomst 1792, næsten samtidig med Ewald og Baggesen. Tak til Ulrik Langen og Gunvor Simonsen for gode samtaler under forberedelsen af dette paper.

3 Hans Vammen i en anmeldelse af Kristof Glamann, *Bryggeren, J.C. Jacobsen på Carlsberg*, Kbh. 1990, i *Historisk Tidsskrift* 1991, s. 543. Jf. Bernard Eric Jensen, »Den faghistoriske biografi«, i B.E. Jensen og A.B. Richard (red.), *Livet fortalt – litteraturhistoriske og faghistoriske biografier i 1990'erne*, Kbh. 1999, s. 115.

4 *Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere*, samlede ved Ove Malling, Kjbh. 1777.

skes karakter sig udtømmende beskrive med et enkelt eksempel på vedkommendes velgerninger, mens Baggesens selvbiografiske *Labyrinten* (1792), en beskrivelse af en rejse i Europa, afspejlede en indre udvikling af mennesket Jens Baggesen.⁵ Hans biografi blev til historien om tilblivelse, ikke blot hvad han var blevet til. Biografien, hvis skønlitterære ledsagefænomen er dannelsesromanen, har siden stået som en af de helt centrale genrer i litteraturen og derfor også i historievidenskaben.

Den historiske og litterære biografi blomstrede i det 19. århundredes anden halvdel. Georg Brandes' biografiske forfatterskab betragtes som et højdepunkt. Da han i marts måned 1900 var i Wien for at forelæse, var den dengang endnu relativt ukendte nervelæge Sigmund Freud blandt tilhørerne. Han blev så optaget af forelæsningen, at han næste dag sendte et eksemplar af sin netop udkomne bog om drømmetydning til forelæseren.⁶ Den olympiske fakkel var dermed givet videre, om man så kan sige. Fra Georg Brandes' portrætter af det enestående individ, geniet, blev biografien som genre efter Freud besat af mistænkelighed. En cigar var bestemt ikke altid blot en cigar, og sådan er det hele vejen igennem. Det blev den omvendte dannelseshistorie. Hos Freud er individet ikke undervejs mod sig selv, men på vej væk fra det oprindelige, barndommen, seksualiteten. Sigurd Næsgaard, Paul J. Reiter og Hjalmar Helweg er eksempler på forfattere, der har drevet den historiske psykoanalyse ud i sin karikatur, om hvilken Leon Edel så præcist har sagt, at det at biografere ikke er det samme som at have en patient i terapi.⁷

Freudianismen har sat sit dybe præg på det 20. århundredes biografiske litteratur med mængder af analyser *e silentio*, der ser dybder af erotik og forbudte længsler i alt det usagte, det antydende og det symbolske. Helwegs læsning af H.C. Andersens dagbog er et godt eksempel på det, Edel advarede imod. Det er Helweg, der er ophavsmand til den teori, at nogle bestemte krydser i dagbogen skal læses som Andersens fordækte bekendelse af seksuel selvtilfredsstillelse.⁸

5 Ewalds ældre men på dette tidspunkt endnu upublicerede »Levned og Meninger« er det andet eksempel. Torben Brostrøm, efterskrift i Jens Baggesen, *Labyrinten*, Kbh. 1965, s. 325.

6 Kristian Hvidt, »Den historiske biografi – en spændingsfyldt genre« i Ronny Ambjörnsson m.fl. (red.), *Att skriva människan*, Stockholm 1997, s. 31ff.

7 Leon Edel, *Writing Lives – Principia Biographica*, New York: W.W. Norton & Co., 1984, s. 28.

8 Hjalmar Helweg, *H.C. Andersen – en psykiatrisk studie*, Kbh. 1927, s. 92ff. Selv efter de seneste års opgør med freudianismen lever denne hypotese uanfægtet videre i litteraturen om HCA.

Selv om Freud altså forstod individets vej mod sig selv omvendt i forhold til det 19. århundredes dannelsesstanke, skete der med psykoanalysen en potensering af biografien som genre. Det at forstå mennesket blev simpelthen en biografisk øvelse. Hans analyse af psyken gjorde den enkeltes sindstilstand til et resultat af den enkeltes konkrete fortid. Freuds grundlæggende påstand var, at intet menneske kan løbe fra sig selv, men har til opgave at vende tilbage til sig selv, og at denne bevægelse kun er mulig ved at gribe til selvbiografiske studier ved hjælp af den – fra en historikers synsvinkel – højst upålidelige kilde, som drømmene er.

Biografien blev, som de fleste vil erindre, for en halv snes år siden genstand for en ophedet diskussion i *Historisk Tidsskrift*. Det var midt i, hvad man kaldte en biografisk bølge. Bernard Eric Jensen har opgjort, at der i perioden 1978-1997 udkom i alt 45 faghistoriske biografier. »Bølgen« toppede i 1993 med syv udgivelser.⁹

Professor Niels Thomsen anfægtede berettigelsen af et par biografier, som efter hans opfattelse handlede om mennesker – kvinder – som ikke var betydelige nok til at fortjene historikers opmærksomhed.¹⁰ Thomsen var måske både taktløs og ude af takt med sin tid, men han skal da have tak for at eksplicite et synspunkt, som gennem store dele af det tyvende århundredes historievidenskab var det fremherskende, nemlig at rigtig historievidenskab handler om samfundets udvikling, først og fremmest økonomisk og politisk. Biografien var som sådan kun en hjælpedisciplin, hvis væsentligste funktion var at portrættere de store aktører, til nød de individer, som kunne opfattes som repræsentative for større socialgrupper.

Over for dette aktørsynspunkt stod den især i 1960erne og -70erne dominerende strukturelle betragtning, der undergravede forestillingen om individet udefra. Marxister og socialhistorikere betragtede med Hans Kirchhoffs udtryk biografien som en forældet, i bedste fald uskyldig genre.¹¹ Aktøren var slet ikke et frit handlende subjekt, men underlagt betingelser, som var bestemt af konteksten og fælles for en gruppe af – eller alle – individer. Ud fra strukturalismens udfordring kan man identificere den politiske biografis klassiske problem som forholdet mellem frihed og nødvendighed, ofte udtrykt som et ønske om at beskrive 'råderummet'. I Danmark har det ofte været et spørgsmål

9 Bernard Eric Jensen, anf. arb., s. 127.

10 Bidrag af Niels Thomsen, Inga Floto, Sidsel Eriksen og Birgitte Possing i blandt andet *Historisk Tidsskrift* 1997/2.

11 Hans Kirchhoff i en anmeldelse af Sjøqvists Scavenius-biografi, *Historisk Tidsskrift* 1978, s. 333.

om at placere skyld og ansvar i de to blødende problemkomplekser 1864 og 1940. En fremherskende ('radikal') historikertradition har indsnævret råderummet til at være meget beskedent, fordi alle væsentlige politiske beslutninger bliver betragtet som dikteret af de i Østersørummet fremherskende magtforhold. Som opposition hertil har der altid eksisteret en underskov – med enkelte høje træer iblandt – af helte- og/eller selvbiografier, der taler foragteligt om den hørupske defaitisme, og som lægger vægt på hovedpersonens handlekraft som et udtryk for den enkeltes mulighed for at gøre modstand mod den stålharde europæiske nødvendighed.

Der findes en særlig undergenre af biografien, hvori denne modsætning mellem viljens frihed og omstændighedernes nødvendighed konvergerer, fordi den ser sin hovedpersons livsforløb som et resultat af netop denne konflikt, forstået på den måde, at konflikten bliver omdrejningspunkt for selve biografiens plot. Det må følgelig – hvis der ikke er tale om en egentlig heltehistorie med lykkelig udgang – antage tragediens form, fordi tragedien er defineret som historien om helten, der *forgæves* søger at trodse sin skæbne. Sådan er fx Bo Lidegaards tobindsværk (2001/2002) om Krag bygget op. Hovedparten af historien er en traditionel politikerbiografi om en mand, hvis politiske begavelse skal måles på hans evne til at identificere sit råderum. Men den er pakket ind i et hovedtema, der antydes og foregribes løbende, nemlig den tragiske uoverensstemmelse mellem det, som Krag kunne, og det, som han ville. Da hans liv som kunstner skulle til at begynde, sluttede det, fordi han *var* politiker, ikke kunstner. Inden for denne tragiske ramme hæver biografien sig op til en smuk fortælling om menneskets forfængelige stræben.

Den klassiske diskussion om forholdet mellem struktur og aktør er stadig fremherskende, og den var en del af præmissen for debatten i HT for ti år siden. I forlængelse af strukturalismen er der sat et principielt spørgsmålstejn ved individet overhovedet, altså ikke ved det enkelte individs råderum, men den antagelse, at individet overhovedet skulle være en sluttet og velafgrænset størrelse, som eksisterer *a priori*.

Pierre Bourdieu taler ligefrem om *l'illusion biographique*, det vil sige, at den litterære form, som biografien som genre antager, giver os fejlagtigt indtryk af et lige så velordnet liv. Den lineære og målrettede fortælling, der er den klassiske biografis form, må ikke forlede os til at tro, at et liv tilsvarende forløber som en vejstrækning, en rute, en løbebane, en karriere, eller at det udgør et sammenhængende og retningsbestemt hele, der skal forstås som udtryk for en objektiv og subjektiv

hensigt, et projekt. Det navn, som hvert menneske bærer, betegner ikke andet end en sammensat og umage rapsodi af biologiske og sociale omstændigheder under konstant forandring.¹²

Denne opløsning af subjektets kohærens, enhed og retning er naturligvis en udfordring til biografien som genre, men det er ikke givet, at den hermed også kendes ugyldig, blot at genrens konventioner afspejler en forestilling om, hvad et liv er, snarere end selve livet. Bourdieu sammenligner den kæde af disparate begivenheder, som et liv udgør, med stationerne på en metrolinje. Man kan ikke forstå dem ved at pege på, at det er en entitet med en givet identitetsmarkør – et navn – der går igen i alle hændelserne. Den enkelte metrolinje giver kun mening, hvis man forstår den som en del af hele netværket af linjer.¹³

Denne kontekst- eller strukturafhængighed fører Bruno Latour om muligt endnu videre ved simpelthen at skrive en ikke-biografi om Pasteur. Latour gør op med den klassiske biografiske helt, forestillingen om det videnskabelige geni, der ene mand ændrede verdens gang, en videnskabens Jeanne d'Arc.¹⁴ Latour beskriver »Pasteur« som en slags social eller mental konstruktion, et resultat af et netværk af teknologi, diskurs, baciller og personer, hvor magt – for så vidt den foreligger – er helt decentraliseret. Det er først eftertiden, der kondenserer denne udviklings centrum til at være Louis Pasteur. Af samme årsag omtaler Latour ham kun i anførselstegn, som et symbol, eller taler om pasteurismen og pasteuriseringen af landet.

Der kan ikke være tvivl om, at den udfordring til biografien, som udgår fra fx Bourdieu eller Latour, må bringe enhver biograf til at reflektere over genren. Men det betyder ikke, at biografien umuliggøres. Det skyldes, mener jeg, at forestillingen om det opløste individ slet ikke er det 20. århundredes opfindelse.

Identitetsspørgsmålet er tæt knyttet til en af det 19. århundredes helt centrale ideer, dannelsestanken. Dannelsestanken har som forudsætning, at mennesket ikke fødes som sig selv, men først kan blive det i kraft af en lærings-, opdagelses- og opdragelsesproces. Opgaven var at blive identisk med sig selv, hvilket forudsætter en forudgående tilstand, hvor dette ikke er tilfældet. Man kan endda hævde, at spørgsmålet om

12 Pierre Bourdieu. »L'illusion biographique«, *Actes de la recherche en sciences sociales*, n° 62/63, 1986, s. 69-70.

13 Bourdieu, anf. arb., s. 71. Metaforen fungerer bedre i Paris end i København, hvor der pt. kun er én for så vidt ganske meningsfuld metrolinje.

14 Bruno Latour, *The Pasteurization of France*, Cambridge, MA: Harvard University Press 1988.

selvidentitet er det moderne spørgsmål slet og ret, og at fornemmelsen af at være ude af sig selv, at være fremmed for sig selv, er karakteristisk for det moderne menneske. At finde sig selv eller at komme til sig selv er derfor også en moderne stræben, som har fundet sit udtryk ikke blot i dannelsesstanken, men også i eksistentialismen og siden som nævnt i freudianismen.

Biografien defineres dermed ikke kun som en beskrivelse af et levnedsløb, men også som en beskrivelse af et menneskes – eventuelt forgæves, jf. Krag – forsøg på at blive sig selv. Identitetsproblemet afspejles i biografiens form, men anfægter ikke, at der stadig er tale om en biografi. Der kan for at tydeliggøre fremmedgørelsen og den ufuldstændige identitet foregå et spil med genrekonventioner – den fikserede bagkloge fortællerposition, den kronologiske disposition af stoffet – men genren som sådan er ikke blevet kendt ugyldig, tværtimod.

Joachim Garff beskæftiger sig i sine tidlige studier over Kierkegaard med Kierkegaards eget spil med forfatteridentiteter og pseudonymer. Der foregik hos Kierkegaard en så at sige løbende sammenblanding af liv og værk, en »transformation mellem liv og skrift«, således at skriften har en sådan virkning på skribenten, at han ender med at omtale sin fiktive figur i første person:

»Hvad jeg skrev, det skrev jeg', er her transformeret til et 'Hvad jeg skrev, det blev jeg.' Det andet 'jeg', der viser sig, er med andre ord det 'jeg', skriften skriver frem og vel at mærke fremskriver ved – temmelig tvetydigt – at afskrive et empirisk 'jeg'.«

Garff læser forfatterskabet som en proces, »hvori det skrivende subjekt krydser mellem sin egen konstruktion og destruktion og således dekonstrueres, hvorfor det, som Kierkegaard da også omsider indså, ikke i autonomiens solide forstand kan sige: "jeg"«. ¹⁵

Mens den biograferede hos Bourdieu og Latour er et resultat af en samfundsmæssig konstruktion, bliver konstruktivismen vendt indad i Garffs læsning af Kierkegaard. Individet, der om sig selv med troværdighed kan sige 'jeg', skabes i kraft af en slags løbende selvbiografisk beredskab. Det er først i det øjeblik man er i stand til at give en sammenhængende (og troværdig – tilføjer historikeren) beretning om sit liv, at man antager form som et biograferbart individ.

Da Garff så blev stillet over for den udfordring at skrive en egentlig biografi om Kierkegaard (SAK, Gads Forlag 2000), måtte han også bøje sig for præmissen og antage, at der faktisk var en person, om hvem

¹⁵ Joachim Garff, »Forfatterens forfatter« i Poul Erik Tøjner, Joakim Garff & Jørgen Dehs (red.), *Kierkegaards æstetik*, Gyldendal 1995, s. 72.

man uskrømtet kan sige Kierkegaard uden anførselstegn. Genren har ironisk nok nærmest bemægtiget sig ham i en temmelig klassisk form, der ikke umiddelbart lader forstå, at der er tale om en biografi om en mand, der har reflekteret temmelig dybt over identitetsproblemet. SAK er strengt kronologisk opbygget fra fødsel til død, og biografen har sågar antaget en quasi-freudiansk, klassisk biografisk forklaringsmodel: At Kierkegaards værk var en sublimering af hans uforløste seksualdrift.

Så klassisk i sin form behøver en moderne biografi som antydet ikke at være. Biografien forudsætter naturligvis, at der findes et subjekt, et individ at biografere, men fastsætter ikke på forhånd karakteren af individets subjektivitet – eller subjektets individualitet. Individet, subjektet er fortsat interessant både som fænomen og ikke mindst som problem – eller måske allermest præcist: som opgave. Biografien kan ikke løbe fra ophavet hos Malling, Plutarch eller hagiografien, nemlig at den også er en didaktisk eller moralsk genre, som »tilbyder en konkret viden om, hvordan livet kan forme sig og formes af det enkelte menneske«. ¹⁶

Der er nogle faste præmisser for biografien, en ramme, nemlig en menneskelig organismes fødsel og død og det liv, der udspilles imellem disse to yderpunkter. ¹⁷ Denne præmis er historisk betinget, ved vi, for den bygger på en moderne opfattelse af, hvad et individ er. I den førmoderne kristne biografi fx – hagiografien – var døden ikke yderpunktet, men derimod en overgang til den belønning eller frelse, som den biograferede forventedes at modtage. Selv om forudsætningen for den moderne betragtning af det individuelle individ og individet som universelt accepteret begreb er historisk, ændrer det ikke ved det forhold, at det er virkeligt. Individet, som det udtrykkes i naturrettens menneskerettigheder i det 18. århundrede, er uomgængeligt moderne fænomen.

Dette individ har et navn, som angiver identiteten, og man antager, at dette navn meningsfuldt kan bruges om mennesket i alle faser af dets liv. Ethvert individ vil naturligvis søge at håndhæve et fortolkningsmonopol over dette livsforløb. For nogle lykkes det endda at gøre det, hvis de skriver tilstrækkeligt overbevisende selvbiografier. De fleste store politikere – og en del andre betydningsfulde personer – synes således at ligge under for en iboende trang til proaktiv pleje af eftermælet. Selv Bourdieu skrev sin selvbiografi, der dog udkom posthumt. Men det er

16 Johnny Kondrup, »biografi«, *Den Store Danske Encyklopædi* bd. 3, Kbh. 1995, s. 20.

17 R.G. Collingwood, »The Nature of Historical Knowledge«, i P. Gardiner, *Theories of History*, Glencoe IL: Free Press 1959, s. 258.

også banal kildekritisk lærdom, at folk generelt er upålidelige som kilde til deres eget liv. Det er muligheden for at præstere en fortolkning, om hvilken der kan skabes enighed om, at den faktisk er sand, fordi den lever op til en historiefaglig standard, der gør det meningsfuldt at skrive en historisk biografi.

At biografien findes og har gjort det i 200 år, skyldes en (moderne) menneskelig erfaring, som simpelthen ikke lader sig ignorere. Når postmodernisten eller poststrukturalisten har siddet ved sin computer og skrevet om subjektets opløsning eller samfundets og identitetens flydende karakter og tager hjem til sin familie, ville han blive overrasket, hvis hans buskort pludselig stod i en andens navn. Han ville blive vred, hvis han fandt, at en anden havde taget hans plads i ægtesengen, og han ville næppe godtage konens forklaring, at grænserne mellem individerne er flydende og den moderne kernefamilie en historisk konstruktion. Også poststrukturalisten føler glæde over sine børns fødsel, og hans sorg er ganske ægte, når de nærmeste dør. Hans liv hænger sammen, fordi han opfylder i morgen, hvad han lovede i går, og fordi han forventer at få pension udbetalt om 25 år i kraft af de penge, han indbetalte til pensionskassen i sidste måned af den løn, han har fået for at forske i identitet. Det betyder ikke, at der ikke kan være splittelse, skilsmisse, mistede buskort eller identitetskrise i hans liv, men kriser opstår netop på baggrund af forventningen om en normaltilstand af sammenhæng, kohærens, retning og mening. Det er denne forventning i kombination med erindringen om fortidige hændelser, der er grundstammen i det autobiografiske beredskab.¹⁸ Den enkleste form af dette beredskab kendes i kunsten at udforme et CV, så det fremstår som en logisk fremadskridende bevægelse hen imod den begærede stilling, som derpå vil indtage pladsen som foreløbig sidste 'bullet' på papiret. Den moralske parallel til erindring og forventning er løfters afgivelse og opfyldelse. Vi fordrer ganske enkelt, at der er en sammenhæng mellem, hvad folk siger den ene dag, og hvad de gør den næste, og i modsat fald kalder det på en forklaring.

En historisk biografi er en påstand om, at der var et liv, der lader sig forklare, beskrive, se i sin menneskelige, moralske, psykologiske sammenhæng. Kan man fx skrive en biografi om et utilregneligt (og dermed i moralsk forstand usammenhængende) menneske? Det kræver i hvert fald et livtag med genren. Det forekommer mig karakteristisk,

18 Også denne kombination af erindring og forventning har en specifikt moderne karakter. Se Reinhart Koselleck, »Historia Magistra Vitae«, i sammes *Vergangene Zukunft. Zur Semantik geschichtlicher Zeiten*, Frankfurt/M: Suhrkamp 1995 s. 38ff.

at den første moderne biografi om Christian VII måtte gennemføres, uden at det et eneste sted på de godt 500 sider hævdes, at kongen var sindssyg. Det er ellers som sådan, han er blevet afskrevet til at være blot en statisk karakter. Det har indtil nu været den ene relevante kendsgerning om manden, den egenskab, der har gjort ham til en farverig rekvisit i et drama, hvis hovedpersoner i øvrigt var en overspændt engelsk teenager og en læge. Da Ulrik Langen gjorde det til sin opgave at gøre den gale konge til hovedpersonen i sin bog, var det præmissen at gøre galskaben forståelig, at sætte kongens handlinger ind i deres sammenhæng. Dermed bliver handlingerne ikke mindre gale – i det mindste ikke dem alle sammen – men det giver mening til galskaben, og gør dermed også kongens liv sammenhængende.¹⁹ Det får udstrækning, begyndelse, afslutning, kulmination.

Senmoderniteten er kendetegnet ved, at nødvendige eller absolutte sandheder har det svært, og søger man sandhed, skal man ikke regne med at møde nogle universelle af slagsen, men derimod de relative, bundet til tid og sted. Det betyder med andre ord de historiske sandheder. Det er sandt, at hændelse A indtraf for person NN på sted B og tidspunkt C, men denne erkendelse er ikke i sig selv anvendelig for andre, der befinder sig på sted D på tidspunkt E. Sandheden er i udgangspunktet lokal.

Dette forklarer historievidenskabens appel og samtidig dens manglende rækkevidde oven på, hvad der er blevet kaldt de store fortællingers sammenbrud. Historievidenskaben giver os adgang til viden, der kan identificeres som sand i et eller andet omfang, men samtidig kan vi faktisk ikke rigtig bruge den til noget. De historiske sandheder er kontingente. Det er – mener jeg – en tilbagevenden til historismens udgangspunkt, en forståelse af historicitet som fænomeners *Einmaligkeit* – med eller uden den for historismen så karakteristiske ledsagende og som regel stiltiende forventning om, at det hele dog giver mening i en større, men for os uklar sammenhæng.

Det er forklaringen på, at Niels Thomsens relevanskriterium virker forældet på en nutidig læser. Thomsen forudsatte en central og eksplicit sandhed – historien om samfundet – som målestok for, hvorvidt en person fortjente en biografi eller ej. Kriteriet i dag er imidlertid ikke længere, hvorvidt en person er vigtig – subsidiært repræsentativ – men om vedkommende er interessant. Der skrives og læses biografier, fordi der findes mennesker, hverken mere eller mindre. Man biograferer i dag afmægtige såvel som mægtige mennesker forskelsløst. Historievidenskabeligt bedrevet bliver biografien til humanistisk videnskab i egentlig forstand, fordi den på et oplyst grundlag sætter mennesket ind i dets sammenhæng.

19 Ulrik Langen, *Den afmægtige*, Kbh. 2008.